СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 161. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 19-го серпня 1943. No. 161. Jersey City, N. J., Thursday, August 19, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ У КАНАДІ НА АНГЛЬО-АМЕРИКАНСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

КВЕБЕК (Канада). — Спеціяльним потягом прибув у вівторок ввечір з Вашингтону до стації у Вовчій Ямі президент Рузвелт з великим почотом. Тут стрінув його британський премієр Винстон Чорчил з канадійським ґенерал-губернатором бароном Атлоном та іншими канадійськими урядовими достойниками і серед правдивої середньовічної виставности, що нагадувала параду з фільмових сцен у Галивуді, завезли президента на Діяментовий Пригірок, де стоїть стародавна британська цитаделя. Тут приготоване все для відбуття історичної Англьо-Американської Конференції, яка може бути рішальною для прискорення перемоги в теперішній війні. Почот президента обіймає такі особи: Гарі Гапкінс, особистий дорадник президента; віце-адмірал Вилсон Бравн; Стефан Ирлі, секретар для справ преси; мис Ґрейс Тюлі, особиста секретарка президента. Воєнні знавці поїхали до Квебеку вже перед тим і вони разом із оточенням Чорчила вийшли президентови на стрічу. По дорозі товпи народу витали його при переїзді вулицями, а виїмково дописала погода для такої паради. — З Вашингтону має також приїхати секретар стейту Кордел Гол з політичними знавцями, а це вказує на те, що конференція обійме теж і політичні питання.

ХОЧУТЬ ЗАМОРОЗИТИ МАЙНЕРІВ ПРИ РОБОТІ.

ВАШИНГТОН. — Секретар внутрішніх справ Гаролд Ікес, як урядовий опікун копалень, зажадав від Воєнної Комісії Людської Сили, щоб вона постаралася за застановлення перерви в майнерській роботі, бо не стає вугля. Це значить, щоб майнери, які станули до праці, не покидали її і не переходили з одної копальні в другу. Через такі зарядження копальняні робітники будуть „заморожені" на своїх становищах і зможуть приспішити продукцію вимаганої кількости вугля.

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД УТРАТОЮ СВОБОДИ ПРЕСИ.

БОФАЛО (Ню Йорк). — На зібранню Міжнародньої Юнії фотографічної ґравюри промовляв Джордж Н. Дейл, предсідник спеціяльної комісії Американського Товариства Видавців Ґазет. Він взивав публику, щоби стояла на сторожі свободи преси. „Як раз ми втратимо свобідну пресу, вона стане орудям уряду, як це сталося в Німеччині й Італії і тоді пропадуть всі чотири свободи, про які говориться в Атлантійськім Чартері" — сказав Дейл.

СОТКИ ДОСІШНИХ ЧУЖИНЦІВ СТАЮТЬ АМЕРИКАНСЬКИМИ ГРОМАДЯНАМИ.

ВАШИНГТОН. — Незвичайну церемонію відбувають сотки чужинців, мужчин та жінок, коли складають присягу на американську конституцію, стаючи отсим новими громадянами Злучених Держав. Присягу відбирають від тих, що служать у збройній силі Америки, отже на кораблях, на суші Злучених Держав, на континенті африканськім, на Середземному морю та на Ісляндії. Таку масову присягу в один день придумало Бюро Натуралізації, щоби піднести настрій бойовиків.

МАНДРІВКА ПОЛЯКІВ ІЗ АЗІЇ ДО МЕКСИКА.

МІСТО МЕКСИК. — Сімсот двацять польських громадян прибуло до Мексика із Ірану та Сибіру, щоби поселитися в кольонії Леон, у провінції Ганахуато. В більшій частині це жінки й діти, бо мужчини вступили до польської армії в Азії. Купці з містечка Сіляо радіють із нових кольоністів, бо надіються нового торгу. Вони домагаються ще більшого числа поселенців-утікачів. — Між списками новоприбувших надибуються теж українські імена із Західної України. Люди подали себе за польських громадян, щоб видістатися із Совєтів.

УРЯД ПРИТРИМУЄ МАСЛО І МЯСО.

НЮ ЙОРК. — На нюйорськім ринку не стало масла вперше, від коли заведено пайкування. Дбайливі розсліди за причинами цього явища виказали, що федеральний уряд накопичив припаси масла до 200,000,000 фунтів. У такий самий спосіб почінає вже щезати й мясо із ринку в околицях Ню Йорку.

ЖІНКИ ДОМАГАЮТЬСЯ ПОБОРУ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.

ПРИНСТОН (Ню Джерзі). — Комісія Прилюдної Опінії Джорджа Ґелопа перевела пробне голосовання між жіночими організаціями над питанням, чи вони хотілиб примусової військової служби для жінок. З надісланих відповідей показується, що 45 відсотків голосів є за те, щоби жінок брати до військової служби, але не як вояків на полі бою, лише як членкиь жіночих військович корпусів та таких організацій, як: ВАКС і ВЕЙВС.

Робітничі організації за участь в мировій конференції

ШІКАҐО. Вилєм Ґрін, предсідник Американської Федерації Праці, виголосив промову на бенкеті Американської Федерації Учителів. З цієї промови важні такі думки: Робітники будуть домагатися повної репрезентації в мировій конференції світу на рівні з дипломатами. Конференція не сміє перемінитися в брудну торговицю за загарбання територій. Після війни не сміє бути фашистівського законавства. Уряд не сміє вмішуватися в приватне життя людини. Наша система вільного підприємства й промислу мусить остатися на далі. Винуватців за викликання війни треба покарати, але населення треба пощадити.

РОСІЯ ПІДЕ НАПРАВО, А АМЕРИКА НАЛІВО, ДУМАЄ РІКЕНБАКЕР

НЮ ЙОРК. — Склавши звіт перед секретарем війни Генрі Стимсоном із своєї 55,000-милевої подорожі по воєнних фронтах в Европі й Азії, світової слави летун, капітан Едвард Рікенбакер почувся вільним як громадянин сказати дещо із своїх спостережень для оголошення в пресі. Він каже, що Німеччина витримає у війні ще цілий рік, а щойно тоді прийде черга на перемогу над Японією, а це візьме ще один рік. У Росії перебув Рікенбакер 25 днів і пильно приглядався тамошній продукції й життю. Він висловлює признання для Росії за її найвищу дисципліну у світі в воєнній продукції. Його спостереження над суспільним життям в Совєтах таке, що там назріває новий суспільний лад в напрямі демократизму й капіталізму. Він переконаний, що після війни Росія стане найбільшою демократією світа, але їй треба буде мира на 25 літ для відбудови. У тімсамім часі Злучені Держави, на думку Рікенбакера, підуть чимраз дальше на ліво і опиняться там, де була Росія тому 25 літ. „Чи хочете сказати, що ми зболшевичіємо" — спитали газетярі. „Щось ніби так" — відповів Рікенбакер.

АНГЛЬО-АМЕРИКАНСЬКЕ ВІЧЕ ПО РАДІО

НЮ ЙОРК. — На день 7. жовтня підготовляє спеціяльний комітет англьо-американське віче по радіо. Одні промовці будуть говорити з Ню Йорку, а їм будуть відповідати інші з Лондону. Одначе питання, промови й відповіди будуть складені наперед і наговорені на фонографічні плити. Першою точкою віча буде дискусія на тему: „Як маємо поступити з Німеччиною по війні, щоб виграти мир"?

Аліянти громадять кораблі для дальших воєнних операцій

ЛОНДОН. — Юнайтед Прес подає, що німецький воєнний коментатор, капітан Людвиг Серторіюс, говорив через німецьке радіо, що пристані в Африці й Сицилії є завалені аліянтськими кораблями, що означає, що Аліянти готуються до нових наступів на Середземному морі. Каже, що вони певно будуть старатись виладувати свої війська на острові Сардинії, а теж і в полудневій Італії, можливо навіть в Неаполі.

В КВЕБЕКУ ВИРІШАТЬ, ЯК СКОРО ЗЛОМИТИ ОСТАТОЧНО ІТАЛІЮ

ЛОНДОН. — Дебатуючи про дальші воєнні кроки Аліянтів, тут переконані, що піде негайний дальший наступ на Італію. Та про це рішить конференція в Квебеку, що певно радить і над цей справою. Наступ на Італію тепер улекшений, бо Аліянти мають у своїх руках знамениті сицилійські пристані, як теж яких двадцять сицилійських аеродромів.

ДАДУТЬ ВІЙСЬКУ ВІДПОЧАТИ, КАЖУТЬ У ВАШИНГТОНІ

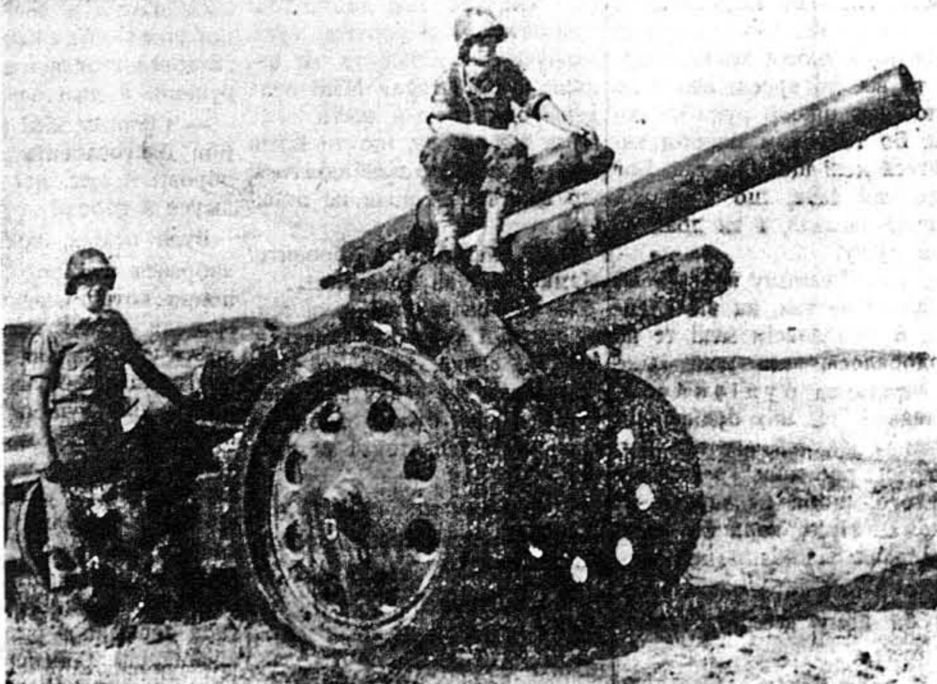
ВАШИНГТОН. — Теж і вашингтонські кола роздумують над тим, які будуть дальші воєнні пляни Аліянтів. Вони є того погляду, що наразі не буде повного наступу на Італію, та що ген. Айзенговер, як це є в його звичай, дасть війську відпочати. Але зате буде скріплена повітряна кампанія проти Італії.

ДО ЛИСБОНИ ПРИБУЛА ІТАЛІЙСЬКА МІСІЯ

БЕРН. — Повідомляють з Лисбони, що сюди прибула з Риму італійська місія, що складається з пять осіб та має перекладчиків для англійської й португальської мови. На чолі місії стоїть д-р Армандо де Анджеліс, що є урядовцем італійського міністерства заграничних справ. Кажуть, що це звязане з замиренням Італії.

НАЦІСТИ В НОРВЕҐІЇ ЗАЛЯКАНІ ІНВАЗІЄЮ

СТОКГОЛЬМ. — З проголошення майже в цілій Норвеґії воєнного права, як і з інших подібних націстських заряджень, виходить, що німці бояться аліянтської інвазії Вони не довіряють ні норвезьким офіцирам, ні полісменам і намагаються наклонити їх до льояльности присягами, що одначе не має ніякого значення.

ОТ ЩО ОСТАЛОСЬ ПО НІМЦЯХ У СИЦИЛІЇ? — Бачимо на образку захоплену аліянтськими військами німецьку гармату в Сицилії, на якій вже сидить американський вояк, яким є сержант Джек Фозі з Беркелі, Каліфорнія. Збоку стоїть Джозеф Касано з Ню Йорку.

АМЕРИКАНЦІ ЗДОБУЛИ МЕСИНУ І ТИМ ЗАКІНЧИЛИ АЛІЯНТСЬКУ СИЦИЛІЙСЬКУ КАМПАНІЮ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — У понеділок вечером, година восьма, ввійшли американські частини в передмістя Месини. Але команда не дозволила ввійти всім частинам до міста, бо ще залишився німецький баталіон, що відбивався. Значить, що треба було очистити ще цілу територію від останків ворога, щоби не наразити себе на небезпечні й непотрібні втрати. Вівторок рано ввійшла в місто піхота з третьої дивізії Семої Американської Армії. В тому самому часі наступала скорим кроком Британійська Восьма Армія з полудня, яку обстрілював ворог з італійського побережа. Ось так зійшлися в Месині обидві переможні армії, закінчуючи ось тим боротьбу за Сицилію, найбільший остров на Середземнім морі. Покищо не знати, скільки взято в полон, але вже нараховано 130,000 полонених. Та число буде цілко певно побільшене. Ціла кампанія тривала 38 днів. А це значить, що тривала вона далеко коротше, як цього Аліянти надіялись. До цього треба додати, що німці таки ставили завзятий опір, намагаючись дати своїй команді час на відворот та на перевезення воєнного знаряддя і війська на італійську сушу.

НІМЦІ НАЗИВАЮТЬ ВІДВОРОТ З СИЦИЛІЇ СВОЄЮ „ПЕРЕМОГОЮ".

БЕРН (Швайцарія). — Німецькі звідомлення донесли, що останні німецькі сили в Сицилії зістали евакуовані, та що останним відійшов з острова ген. Ганс Валентин Губе, німецький військовий командант. Опис ось цеї німецької воєнної прогри виглядає радше на опис німецької перемоги. Передається, що як в Дункерк британійці програли, так німці в Месині „виграли". Хвалиться німецькі війська, що покривали відступ, як теж кажеться, що евакуацію зачато тому два тижні.

В ІТАЛІЇ НЕ ЗГАДУЮТЬ ЗА МЕСИНУ.

ЛОНДОН. — Замітне, що в італійських комунікатах нема згадки про втрату Месини та її заняття Аліянтами. Згадку про відворот з Сицилії викреслено навіть з німецьких звідомлень.

НАЙБІЛЬШИЙ ПОВІТРЯНИЙ РЕЙД НА ПАЦИФІКУ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПОЛУДНЕВО-ЗАХІДНІМ ПАЦИФІКУ. — Воєнна кватира ген. МекАртура подає у своїм звідомленню, що зачалась кампанія за першенство в повітрі в середущій Новій Ґвінеї. Цей початок виглядає так, що вже говориться про найбільший з усіх повітряних рейдів на Пацифіку з таким вислідом: знищено 120 японських літаків, а ушкоджено ще 50, та вбито 1,500 ворожих летунів і тих, що заняті на аеродромі в Вівейк. При тому Аліянти втратили тільки три літаки.

ЮВИЛЕЙ АМЕРИКАНСЬКОЇ ВОСЬМОЇ ПОВІТРЯНОЇ СИЛИ.

ЛОНДОН. — Американські Літаючі Фортеці вилетіли тим разом з Англії в небувалій досі силі, себто в трьох великих формаціях. І то днем. Та долетіли аж до Реґенсбурґу в полудневo-східній Німеччині і до Швайнфурт, що віддалений 60 миль на схід від Франкфурту над Меном. Перша формація полетіла по бомбардованню до північної Африки, відбувши 1,400 миль дороги. Дві інші формації вернули до Англії, відбувши біля 1,200 миль дороги. Усі ті налети і бомбардования коштували втрати 36 тяжких бомберів. В повітряних боротьбах знищено найменше 33 націстівських бойовиків. Ще ніколи американці не залітали так глибоко в Німеччину. Вони бомбардували теж ворожі позиції недалеко Марсилії в полудневій Франції, але це вже з своїх баз, що є на Середземному морі. В налеті на Німеччину знищили вони німецькі фабрики будови літаків-бойовиків. Ось так, як пишуть, відсвяткувала Восьма Повітряна Сила Злучених Держав перший рік свого побуту в Европі.

ЗАВЗЯТІ БОЇ ЗА ХАРКІВ.

ЛОНДОН. — З цього, що в совєтських звітах нема ширшої згадки за Харків, а властиво про те, що його вже занято, вказує, що там німці повязали сильний проти-наступ, та що там продовжуються сильні бої.

В НАПРЯМІ НА ДОНЕЦЬКИЙ БАСЕЙН.

ЛОНДОН. — Совєтські звідомлення доносять про успіхи в наступах на Брянськ, а німецькі подають про „четверту совєтську літню офензиву", що зачалась недалеко Ізюм, та яка означає наступ в напрямі Донецького басейну. Німці подають, що на тому фронті мають Совєти до 165,000 війська і повно повзів. Знов совєтське денне звідомлення згадує про 9,000 німецьких вояків, вбитих на усіх фронтах.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Нова перемога

Воєнний плян, уложений президентом Рузвелтом і бритійським премієром Чорчилом в Касаблянці при помочі американських і британських полководців, увінчався дальшим значним успіхом. По африканській перемозі маємо нову перемогу — в Сицилії. Аліянтські війська, що стоять під знаменитим проводом американського ґенерала Айзенговера, станули отсе перед самісенькою брамою властивої Европи.

Отся перемога ще не є перемогою над державами Осі. Може ще навіть далеко до такої перемоги. Але вона є вже заломанням Осі. І то дуже серіозним заломанням, бо вже провалився один европейський диктатор і його режім. Мусоліні й фашизм належать уже до історії. . . І як би глядіти на воєнну кампанію в Сицилії тільки з цього одного боку, то вже через те одне вона стала кампанією першої ваги. Стала історичною.

В Сицилії набрали Аліянти нового воєнного досвіду. Як вони зачали на неї наступати, то німці й італійці, що її боронили, були далеко сильніші числом. Та заважила аліянтська повітряна сила. І заважив дух армії. Заважило й те, що населення краю не гляділо на американців, канадійців і бритійців як ворогів. що прийшли їх поневолити і знищити, а тільки як на таких, що прийшли їх визволити і нагодувати.

Сицилійська кампанія скінчилась скорше, як Аліянти це собі уплянували. А як хто ще й цеї кампанії не вважає за „другий фронт", то тепер уже не може заперечити, що сили Аліянтів є вже на самому европейському фронті. І дійшли вони сюди в дуже скорому часі, знищивши при тому великі ворожі сили, як це сталося в Тунісі, та без чого не обійшлось і в Сицилії, хоч тут німцям вдалося дещо вратувати.

Немає сумніву, що ось та прискорена нова перемога є предметом роздумувань між президентом Рузвелтом і Чорчилем, що треба далі робити. А треба вирішувати не так дальшу стратегію, яка певно вже давно вирішена, але многі політичні справи, які стали наглими, бо кожної хвилини можемо надіятись новин, що сповіщають, що війська Аліянтів вступили на властиву европейську землю. А так є, що Італія, перед якої брамою станули війська Аліянтів, ще далі в війні, хоч нарід є проти дальшого ведення війни, а за замиренням. Це ставить Америку і Англію в дуже скрутне положення, бо треба продовжати безпощадну і руйнуючу війну з краєм, якого нарід є властиво з Аліянтами. І треба теж вирішити спосіб, як Аліянтам правити тим краєм, коли його займуть, бо це вже буде Европа. Це вже буде зразок, якого можуть надіятись інші краї, головно ті, що їх силою загнано в орбіту націстівської політики.

Отже нова перемога, а з нею і нові важкі завдання.

Розкопують могили

Як відомо, націстівська пропаганда вже від довшого часу використовує „розкопані могили". Спершу ця справа набрала великого розголосу, бо ішло про „тисячі" чи „десятки тисяч" польських офіцирів, що мали впасти жертвами совєтського злочину. Через те дійшло навіть до розриву дипльоматичних відносин між СССР і польським урядом у Лондоні. А тепер, як доносять, мають німці розкопувати могили в Україні й виявляти жертви совєтського терозу, якими стали українські люди. Як подає ОНА, німці привозять на Україну невтральних свідків, а навіть мали привезти православного митрополита, щоби оглянули ось ті могили.

Очевидно, німці мають у тому свою власну ціль. І про те їм іде, а не про українські чи польські жертви.

Неначе у відповідь німцям зачали теж і в Совєтах розкопувати такі могили, що мають бути свідком націстівських звірств. Про таке доносить саме тепер кореспондент часопису Ню Йорк Таймс, описуючи розкопи на цвинтарі в Орелі, де має бути в могилах від 12,000 до 14,000 совєтських воєнних полонених і тих, що їх повбивало Ґестапо. Теж і Совєти спроваджують невтральних свідків, як і дають змогу оглядати ці могили американським та англійським кореспондентам.

Яка наша думка щодо таких звірств?

Немаємо найменшого сумніву щодо цього, що Ґестапо звірське та в звірський спосіб мучить і добиває людей. Навіть німецьких, а що допіро, коли мова про людей „нижчої раси", до яких націсти зараховують теж і словян. Але теж немає у нас найменшого сумніву, що совєтське Чека, у всіх її видах і перемінах, теж побиває усі рекорди, коли іде про звірства, доконувані над тими, що мали нещастя попастися в його руки. Чека має навіть „честь" бути першою такою варварською інституцією в Европі, на якій взорувались інші, що повстали по минулій світовій війні в різних диктатурах. Ось тому не переконують нас ні німецькі розкопи могил, ні совєтські. Зате припускаємо, саме на основі ось тих розкопів, що звірств допускались як Ґестапо, так і Чека. І як в одному так і другому випадку жертвами впали — невинні люди.

Ось ті жахливі картини, про які нам доносять, а яких ще доведеться нараховувати дуже багато, вказують тільки на одно: Цивілізований світ мусить скасувати раз назавжди ось такі дикі установи як Ґестапо і Чека і завести такий порядок, який не допускав би, щоби щось подібне могло існувати.

Ось це пивинно бути одним з головних завдань Аліянтів, впершу чергу: Злучених Держав Америки і Великої Британії.

НА НОВОМУ ШЛЯХУ

Єдиний щоденник в українській мові поза межами України, наша „Свобода", докінчує 50-тий рік свого віку. Важка відповідальність спадає у сьогоднішні часи на видавців та редакторів цієї газети втримати її на рівні, до якого вона дійшла. А не легка це справа, коли зважити час та обставини, серед яких опинилася українсько - американська збірнота.

„Свобода" була завжди органом свобідної американсько - української думки, а сповняла свою ролю всіляко: раз ліпше, раз слабше, залежно від редакційних сил, що при газеті працювали, та тих матеріяльних обставин, що заважували нераз на тому, які були співробітники, та скільки їх було. Вона не була ніколи звязаною у вислові поглядів та думок, теж і в українських справах. Тому висказувала таки те, що було бажанням і переконанням свідомого українського загалу.

Та здається, що теперішня війна вперше дала серіозну притоку для переведення ревізії всього того, чим жила десятками літ українська еміграція, а що відбивалося на сторінках „Свободи". Багато часу мусіло перeминути, заки українська еміграція перемінилася і ясно сконсолідувалася в американську групу — в американську громаду з українською традицією. Здається, що цей процес уже до певної міри завершений і коли ми пишемо на ці теми, то ці думки, подібно як це бувало в минулому з іншими проблемами, є висловом сучасної американської ґрупи українського походження. Ми отсе даємо, як і давали давніше, захист українським культурним та духовим цінностям, які українська громада в Америці засвоїла собі від своїх батьків у старому краю. А по своїм силам стараємось теж шукати моральної та політичної допомоги для справи визволення України. Матеріяльну — даємо через А. Ч. Хрест, а згодом самі зачнемо збирати.

Та так є, що громадянські обовязки супроти Америки набрали в часі війни більшої ваги ніж це було в спокійних часах. Громадянство й ґазети стали несподівано перед завданням: присвятити всю свою головну силу та зосередити всі змагання й усю енерґію в користь далекосяглих ідеалів, за які бореться теперішня наша батьківщина, Америка. Хоч ці американські ідеали в засаді не можуть стояти на перешкоді здійсненню тих українських ідеалів, які ми весь час тут обстоювали, то проте, зовсім природно, вони звязані в першу чергу з Америкою і американським життям.

Цей прискорений перехід від давнього нашого життя до нового, довершився серед ненормальних воєнних відносин і з природи речі, мусів на тому життю відбитись. Щастя, що це вже минуло і хоч як важко після таких потрясень наладнати громадське, нормальне життя, то воно всетаки наладнане.

Так є з громадянством. І так є з ґазетою, що зазнає ріжних обмежень через війну, а крім канадійсько - українських видань та ґазет не дістає ніякого українського друкованого слова з заграниці Америки. Вже те одно дуже утруднює видавання українського часопису, що пише про українські справи і хотів би передати сумлінно те, що є дійсною правдою.

Крім цього мусить газета стати виразником ідей та думок нашої американсько-української громади. А ця українська громада має свій спосіб громадянського життя і своє специфічне завдання: дальше плекати й продовжувати традицію української культури, хочби і в обмеженім закрою. Що правда, війна накладає гамулець і на таку діяльність, бо треба віддати всі свої фізичні й духові сили на працю для перемоги ідеалів нашої батьківщини, Америки. Але проте й за давні цілі не можна забувати.

З голосів про війну можна прийти до висновку, що вона може затягнутись на літа. Вашингтонський уряд приготовляє американське населення на таку можливість. До цієї конечности мусимо теж і ми приноровитись, а теж і ґазета. Це означає, що щоби вдержатись, треба усім нам — тіснішої злуки. Коли обмежене з конечности громадянське життя в ширшому зрозумінню, воно прибирає форми тіснішого, родинного життя. Памятаймо, що як святкують наші громадяни такі родинні свята, як вислання синів до армії, іменування цих героїв до якоїсь ранги, відзначення за геройство, чи навіть і згадують поминками геройську смерть юнака, то все те є знаком діяльности, радости, терпінь української родини. Це теж належить до історії й про це треба написати до „Свободи".

Обходять родичі - батьки срібний, чи золотий ювилей супружого життя; річницю якоїсь родинної події, іменини, уродини, заручини, вінчання своїх дітей, якщо при тому памятається за якусь народню і культурну ціль, то треба про це подати до газети.

І треба згадувати про осяги дітей українського роду у школах, на різних курсах, пописах, забавах, маніфестаціях. Треба теж повідомляти через „Свободу" інших українців про різні замітніші новини, радісні чи сумні, з життя в громадах, чи навіть і родинних. „Свобода" може тепер стати українською „фамілійною" ґазетою для зближення старших і молодших. Молоде покоління по скільки хоче писати по анґлійськи, має на це Ukrainian Weekly, а коли хто хоче в українській мові висловити свої почування — на це є „Свобода". Тому користаймо з неї, бо вона наша й є на службі наших ідеалів.

Хто має підписати безумовну здачу?

Дуже інтересне питання видвигнув минулого тижня Емері Рівс, автор „Демократичного Маніфесту", виданого між ін. в Ню Йорку в 1942 р. Він запитує, хто то має підписати безумовну здачу, коли аліянтські переможні війська ввійдуть в Італію та Німеччину. Президент Рузвелт, пригадує Рівс, заявив, що він не буде говорити з фашистами ані з націстами, а зате договориться з італійським королем та маршалом Бадолієм. Якраз цю заяву Рузвелта розбирає Рівс і каже, що вона помилкова в самих основах. Таке зробив був свого часу президент Вилсон, що не хотів говорити з кайзером, а домагався висилки представників демократії на мирову конференцію. З цього вийшло таке: Кайзер і його кліка завинили у війні, а примиря підписали люди, що зовсім не були винуваті за війну.

Після підписання примиря німецькі націоналісти мали готовий матеріял до агітації: Демократи зрадили Німеччину, бо підписали ганебний документ, який накладав на Німеччину небувалі тягарі і ту вони винуваті за нещастя краю.

Отже Вилсон, замісць додати сили демократичним елементам в Німеччині, поставив їх на позорище і вбив дальший розвиток демократизму в Німеччині.

Подібна історія, каже Рівс, повторена тепер в Італії. Президент Рузвелт боїться анархії і тому бажав би заключити мир з Бадолієм та королем, щоби лише не допустити до кривавого перевороту. Але забуває Рузвелт, кажеться далі, що наділі король і Бадоліо теж співпрацювали з Мусолінієм і фашистами, отже і вони у великій частині винні за вибух війни. Тому пощо випускати з рук Мусолінія, а говорити з королем та його новим міністерством?

Одначе, в Італії вже настала переміна й її не можна завернути. Зате можна ще не допустити до такої помилки в Німеччині. Не треба вишукувати демократичних представників до підписання здачі, бо знову може повторитися історія з агітацією негодування проти демократів. Якраз треба поступити противно: Щоби націстів понизити в очах населення і наглядно виказати, що вони спричинили нещастя Німеччини, треба приневолити Гітлера й його націстичних прибічників підписати безумовну здачу і приневолити їх виконати накинені точки мира. Як довго будуть Аліянти контролювати Німеччину, так довго при владі повинні остатися націсти. Тому, що націстичні урядовці будуть переводити зарядження Аліянтів, вони попадуть у неласку населення і німецький нарід раз на все запамятає собі, що до нещастя допровадили його націсти. Аж як покінчиться час проби, як німецький нарід вилічиться із націзму, тоді можно віддати керму державних справ демократам і з ними співпрацювати в майбутності.

На такій підставі домагається Емері Рівс проголошення таких засад супроти Німеччини:

1. Оголосити прилюдно, що ми узнаємо націстів і їх партію, а разом з ними і команду німецької армії, за правителів Німеччини. 2. Остерегти демократичні елементи, соціялістів, католиків та ліберaлів, щоби вони не рвалися до влади, та щоби не покривали злочинів, сповнених націстами і не ратували їх перед гнівом народу та перед історією. 3. Ми повинні настоювати на безумовну здачу Німеччини, але водночас також домагатися, щоби цю здачу підписали представники націстів та військова команда. 4. Домагатися, щоби націстичні урядовці остались на своїх становищах хоч до часу, поки не будуть сповнені домагання Аліянтів.

Вертаючися до італійських справ, Рівс, каже, що тесаме повинно бути зроблене і в Італії. Хай побіч урядовців, що тепер при владі в Італії, підпишуть умовини здачі й фашистівські провідники, включаючи й Мусолінія. Це тому, щоби колись, хочби й за 20 літ, не виховився хтось із гаслом, що Мусолінія таки не перемогли, та що то хто інший винуватий за нещастя Італії.

Безоглядно на те, що станеться в краях наших ворогів, думає Рівс, рішуче не треба домагатися ані не треба заохочувати резиґнації теперішніх провідників та високих урядовців, доки аж не осягнемо цілковитої перемоги над фашистами та націстами.

Коли такі засади приймуть Аліянти у своїм поступованню супроти ворога, то можна надіятися, що в Европі відродиться демократія і набере сили на будуче, а це поможе нам втримати на довші часи загальний мир — кінчить Рівс.

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

21)

Бенедьо стояв і дивувався на цілу ту бесіду, що це за млин такий, що будівничий на нього носом крутить і що пан боїться, щоб часом не зробив не так, як у пляні стоїть? І відки приходить Леонові звертатися до нього, щоб надзирав над будівничим? Бенедьо на все те не міг найти в своїй голові відповіді і стояв перед Леоном, немов вагуючись.

— Не бійся, будь тільки щирий для мене в тім ділі, то, певно, не пожалуєш того. Доки буде будування в Бориславі, доти будеш там і то з платою не помічника, а цілого муляра. А потім побачимо.

Бенедьо ще дужче здивувався. Відки нараз така щедрість у Леона? А втім, хто його знає, — думалось йому далі, — може, йому і направду так до потреби приходиться, ну, то він і платить. Та й хібаж це для нього велика річ? А для бідного мулярського помічника все таки добродійство велике. Так роздумавши, Бенедьо рішився пристати на Леонову умову, ще й подякував йому за ласку.

— Ну, ну, не дякуй, — відповів Леон, — я не подяки від тебе потребую, а вірної услуги; як будеш добре справуватися, то я тебе певно не забуду. А тепер іди і вибирайся якнайскорше до Борислава, щоби ти зараз завтра міг ставитися на місці, за Бориславом, над рікою.

І з тими словами Леон дав Бенедеві кілька ринських завдатку і пішов до свого покою. Бенедьо не сподівався на нині такого гарного для себе здобутку. Втішений вернувся він додому і розказав своїй старій матері про все, що йому нині приключилося.

— Що діяти, мамко? — кінчив він своє оповідання. — Треба брати роботу там, де дають. Піду до Борислава.

— Та я тобі, синку, і не відраджую, а тільки вважай, щоби ти все по правді жив і до недоброго ніколи руки не подав. Бо то з тим млином видається мені щось не так. Бог його там знає, що собі той панюча загадав, а ти дбай за свою душу.

— І мені самому якось воно видалося не так, як він говорив. А вже зовсім мені те не сподобалося, що мені каже надзирати за будівничим. Правда й те, що будівничий циган та шахрай, але відки я, простий робітник, приходжу до того, щоби надзирати за паном?... Ну, а коли би щось і направду побачив неладного, то й без його платні сказав би йому все. Побачимо, що буде.

Але коли Бенедьо зовсім уже зібрався в дорогу і став прощатися з матірю, то стара мати ні з цього, ні з того почала плакати і, обнявши сина, довго не хотіла його пустити від себе.

— Але годіж бо, мамко, годі, незадовго побачимося! — втішав її Бенедьо.

— Ой, так, так, добре тобі говорити! — відповіла мати, плачучи. — Хібаж ти не видиш, яка я стара? Мені леда день-година та й жити годі. А як так виджу, що ти йдеш геть від мене, то мені здається, що вже тебе ніколи не побачу.

— А нехай Бог боронить! Мамко, що ви говорите!...

— Те говорю, що мені серце каже. І так мені здається, що ти, синку, ідеш до того Борислава, як у яку западню, і що ліпше булоб, якби ти відніс той завдаток і остався тут.

— Алеж, мамко моя, на чім тут оставатися, коли роботи нема? Яж вам кажу, що як скоро повидів би я щось недоброго, то нехай мене пан і цілого озолотить, я йому й години довше при роботі не буду.

— Га, то йди, коли така твоя воля; я тобі не бороню, і нехай тебе Господь благословить!

І стара мати зі слізьми випровадила свого сина в дорогу до Борислава, а коли вернулася опісля в свою цюпку і побачила себе сама, вона довго-довго стояла з заламаними руками, а далі заридала:

— Синочку мій! Нехай тебе Бог благословить на добрій дорозі! Я вже, певно, не ввиджуся з тобою!

Була неділя, коли Бенедьо вибрався в дорогу. В церкві, попри котру переходив, дяки гриміли „хвалу Божу". А напроти церкви, на нужденнім дрогобицькім бруку, попід муром сиділи купами ріпники в просяклих нафтою сорочках та подертих кафтанах, ждучи, аж скінчиться „хвала Божа", щоб опісля рушити до Борислава. Деякі християлися та шептали „отченаші", інші дрімали на сонячній спеці, інші знов держали в руках десятикрейцарові хлібенята і цибулю і їли, кусаючи з цілого некраяного хліба. Бенедьо не задержувався коло церкви, бо хоч до Борислава з Дрогобича й не так то далеко — усього милька невеличка — і хоч роботи шукати йому не треба було так, як більшій часті отих ріпників, то йому наговорили, що в Бориславі дуже тяжко найти помешкання, а йому хотілося жити десь поблизько „фабрики", при котрій мав робити; він по нещаснім ударі при закладинах чувся дуже слабий у ногах і знав, що по бориславськім непросихаючім болоті далеко ходити не зможе.

(Дальше буде).

Петро Березин.

Панівна раса починає нервуватися

ВАШИНГТОН, Д. К. (ОНА). — З Европи приходять вісти, що так звана панівна раса починає нервуватися. Після упадку Мусолінія націстська верхівка відбула тайну конференцію і як кажуть радила над тим, що малаб робити, якби Обєднані Держави рішили зробити загальну інвазію Европи і примусили націстів капітулювати. Німецькі верховоди вже свідомі того, що вони війну програють, але їм хотілосяб зберегти в Німеччині створену ними політично-економічну систему. Великі індустріялісти й банкирі, які поставили Гітлера на ноги, вже бачуть, що Аліянти не жартують і готові передати державну владу в руки менш зненавидженого забіяки ніж Гітлер. Мовляв — як Гітлера не буде, то Обєднані Держави змякнуть, дадуть нам легкі умови мира і Німеччина вийде з війни цілою. Націстського режіму нібито не буде, але порядки лишаться ті самі, що були попередно.

Для того власне скликано тайну нараду, на якій, як кажуть, Гітлера відсунено набік, а владу передано в руки німецьких ґенералів з Ґерінґом на чолі. Можливо, що були ще і які інші причини, але головна, здається, була та, щоби рятувати націстські здобутки в Німеччині і маєтки великих індустріялістів. Чи це було так чи ні, але Обєднані Держави зареаґували на це дуже просто. В той самий час, як німецькі ґенерали й індустріялісти радилися, які маски на себе закладати, щоби Аліянтів обманути, советська армія розгорнула широку офензиву і здобула найсильніші німецькі укріплення — Орел і Білгород. Німецька воєнна машина понесла поразку не лиш на східному фронті, але тхж і на заході. В Сицилії американська й британська армія, в якій між іншим служить поважне число канадійських українців, здобула Катанію й жене німців в напрямі Мессини. Дні Сицилії вже почислені і вона скоро буде окупована збройними силами Обєднаних Держав.

Повітряна фльота Аліянтів також не дармує. Англійські й американські авіятори вже знищили німецькі промислові осередки до того ступня, що націсти були примушені вивозити з Німеччини фабричну машинерію й імпровізувати заводи воєнного виробництва на сході. Як довго вони там побудуть — це інша справа, але факт є, що коло німців зле. Є вістки, що наслідком систематичного бомбардування Аліянтами німецьких міст, сотні тисяч людей опинилися без даху над головою. Серед народу шириться переконання, що Гітлер війну програє, що все пропало. Націстська еліта в страху і не знає, що людям сказати. Ґебельсів тижневик вже два рази вийшов без його передової статті, а Лей виголосив до молоді промову, в якій взивав, щоби вона не ширила паніки в часі повітряних рейдів на німецькі міста, та щоби слухала приказів місцевої націстської влади.

Політична і мілітарна сила Німеччини вже поважно захитані. Гітлерові сателіти це бачать і починають оглядатися, що їм робити. Словацький ґавлайтер Тісо вже збирається втікати до Ватикану, але кажуть, що Папа його туди не пустить, бо він, як католицький священик, вислугувався поганам і потуряв в Словаччині таким людям, що явно шкодили католицькій церкві.

Не краще стоїть справа й на Мадярщині. Націстські адоратори вже поспускали вдолину носи і також зверталися до Папи за порадою, що їм тепер робити. Мадярські пани вірили, що Гітлер розібє Советський Союз, що знищить демократичні держави і заведе на світі тоталітарну форму державного правління, в якій мадярські землевласники гратимуть як не першу, то бодай другу скрипку. Вони кинули на Гітлерову карту все, що мали, а програвши звернулися до Папи за порадою, що їм робити і куди втікати. Прийме він їх, чи не прийме?

Мадярські посли закордоном вже зверталися до Обєднаних Держав з пропозиціями, що як прийде загальна інвазія Европи, то мадяри готові перейти на сторону Аліянтів. Розуміється, що такі пропозиції відкинено і мадяри нагло почали фортифікувати свої міста і будувати сховки від повітряних рейдів. Вони знають, що їх жде заслужена кара за спілку з Гітлером.

Румунські пани такиж в тривозі. Кажуть, що як прийшла з Риму вістка, що Мусоліні зрезиґнував, то бояри мали звернутися до Антонеску, щоби старався рятувати румунську націю від загибелі. Румуни вже втратили на східному фронті майже три четвертих своєї армії і пани бояться, що як в краю прийде до революції, то не буде кому боронити їх маєтків. Вони чують, що населення невдолене з того, що Антонеску втягнув Румунію до війни з Советським Союзом, в якій вона втратила мало що не всю свою молодь. Тому і напирають на Антонеску шукати виходу. Він теж робив гарні очі в сторону Ватикану, але йому дали до зрозуміння, що — запізно. Ватикан не хоче мішатися до не своїх справ. Румунські посли в невтральних державах нашіптують представникам Аліянтів, що як Обєднані Держави будуть трактувати Румунію в такий самий спосіб як Німеччину, то в Румунії може запанувати большевизм.

Ґенерал Франко також зле почувається. Упадок його приятеля і прокровителя Мусолінія захитав його позицію до того ступня, що еспанські пани вже бачуть, Гітлер може скоро піти слідами Мусолінія, а як це станеться, то й Франко не довго буде попасати. Іншими словами кажучи, еспанські маґнати передбачують, що як заваляться в Европі диктатури, то в Еспанії також скінчиться їх панування. А щоби до цього не дійшло, то їхні посли в парляменті дають Франкови до зрозуміння, що його режім не має попертя ні дома, ні закордоном. Вони пропонують його ліквідацію заки закінчиться війна і домагаються привернення в Еспанії королівського престола. На їх думку, король потрапив би зєднати еспанський нарід і здобув би закордоном попертя великих держав.

Чи потраплять еспанські пани викрутитися перед власним народом від вини і кари — ще не знати, але одно є ясно, що вони починають нервуватися до такої самої міри, як Гітлер, Ґерінґ, Антонеску, Павеліч й іші націстські ґавлайтери. Чим більші ми здобуваємо перемоги, тим гірше для них. І будьмо певні, що як в Европі запанує правдива, не мальована демократія, то поневолені своїми і чужими фашистами народи дадуть собі з ними раду і заведуть таку форму державного правління, під якою буде всім людям вигідно жити.

ПРОТОКОЛ

З НАРАД ГОЛОВНОГО ЕКЗЕКУТИВНОГО КОМІТЕТУ У. Н. СОЮЗУ,

які відбулись 30. липня 1943 року, в головній канцелярії У. Н. Союзу під ч. 81-83 Ґренд Стріт, Джерзі Сити, Н. Дж.

У нарадах взяли участь: головний предсідник М. Мурашко, заступник головного предсідника Г. Герман, заступниця головного предсідника Марія Малевич, головний секретар Д. Галичин і головний касієр Р. Слободян.

Головний предсідник відкрив наради в годині 9:30 рано, та подав до відома зборів ці справи, які були полагоджені за час від останніх нарад повного екзекутивного комітету, а також предложив такі справи, що їх треба полагодити на цих зборах. Ці всі справи є отсі:

Інвестиції. Рішено інвестувати $250,000 в державних воєнних бондах, з тим, що $25,000 призначено на бомбовика, який буде закуплений заходами Українсько-Американського Центрального Комітету, повіту Алеґені, в Пітсбурґ, Па., а $225,006 на купно бондів третьої воєнної позички, яка буде розписана в вересні. Також рішено закупити Делевар Рівер 2.70% бонди за $20,400.

Уділення морґеджу. Рішено уділити морґедж у сумі $4,000 на Дім Союзових відділів, під ч. 841-845 Н. Вестерн евеню, Шікаґо, Ілл.

Перебрання реальности на власність У. Н. Союзу. За неплачення міського податку, відсотків від морґеджу та несплачування самого морґеджу, рішено перебрати на власність організації реальність під ч. 212 Забріски Стріт, Джерзі Сити, Н. Дж., на якій було ще морґеджу на суму $6,865.50.

Продаж реальности. Постановлено продати реальність під ч. 7400 Берґенлайн евеню, Норт Берґен, Н. Дж., за $10,000, на якій було тепер морґеджу в сумі $9,000.

Воєнна Клявзуля. Обговорено справу воєнної клявзулі й зогляду на численні запити відділів та членів, подаємо в цій справі отсе вияснення: Статут У. Н. Союзу постановляє, що на випадок смерти, спричиненої військовою чи моряцькою службою у війні, спадкоємці такого члена будуть управнені дістати зворот вкладок, вплачених за обезпечення, разом з три й пів відсотками від цих вкладок. Отже цеї статутової вимоги мусить стисло придержуватись головний екзекутивний комітет У. Н. Союзу при полагоджуванні посмертних виплат по членах, що стратили чи ще стратять життя в цій війні. Бо, як відомо, то постанови, яка є обнята статутом, не може змінити ніхто, хіба тільки конвенція. Тому головний екзекутивний комітет може звертати тепер тільки вкладки з відсотками, так як це постановляє статут організації. А коли мова про якунебудь виплату посмертного, то така справа може бути полагоджена тільки конвенцією, і ми віримо, що найближча конвенція У. Н. Союзу вирішить цю справу так як цього вимагатиме загальне добро орґанізації та всього членства.

На тім закінчено наради в год. 12:30 вполудне.

Д. Галичин, гол. секр. У. Н. Союзу.

НІМЦІ ВИГОНЯТЬ З ВАРШАВИ ПОЛЯКІВ.

(ОНА). — Шведська ґазета „Афтонтіднінґен" надрукувала звідомлення свого кореспондента в Німеччині, що націстівська влада в Польщі рішила вигнати з Варшави поляків, а їх помешкання забрати для німецьких виселенців. Кореспондент повідомляє, що німецька влада дала приказ, аби населення великих міст було кождої хвилі приготоване виїхати на схід, бо Англія й Америка завзялися знищити всі осередки німецького воєнного промислу. Кажуть, що до Польщі вже виїхало більше як міліон німецьких жінок, дітей і старців. Вислано туди й велике число фахових робітників, бо німці вже вспіли перевести до Польщі деякі фабрики воєнного виробництва.

Німецька окупаційна влада в Польщі розташовує німецьких виселенців по містах і селах західної Польщі, але в останніх часах німецькі збігці появилися також і у Варшаві. І то у великому числі. „Афтонтіднінґен" пише, що вони не мали де там подітися і міська управа примістила їх в опущеному жидами ґетто. Спочатку „вища" раса виселенців чулася ображена й відказувалася відпочивати в ґетто, але представники німецької адміністрації у Варшаві упевняли крикливих німкинь, що у Варшаві нема місця.

Пізніше місце найшлося, пише кореспондент. Німецька поліція у Варшаві ходила хата в хату і приказувала полякам опускати помешкання і лишати все в порядку. Ніхто не смів нічого з собою виносити. Поляків німці зігнали на залізничну стацію, запакували їх в товарові ваґони і вивезли далеко на схід. Таке повторяється майже кождого дня. Чим більше приїздить до Варшави німецьких збігців, тим більше німці виганяють поляків.

АНТАНАС СМЕТОНА, президент Литви на вигнанню, що тепер обїздже різні литовські кольонії в Злучених Державах. Дня 15. серпня був присутним на Литовськім Дни в Лейквуд, Па., як почесний гість. Між многими учасниками цього народнього литовського свята було видно много не-литовців, а між ними теж і українців.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КОРЕСПОНДЕНТ ВІДВІДУЄ МАДАМ ЧЯНҐ КАЙ-ШЕК. Зліва бачимо Роберта (Пеппера) Мартина, американського кореспондента, як розмовляє в Чунґкінґу з дружиною китайського ґенералісcимуса Чянґ Кай-шека. Розмова велася зараз по повороті мадам Чянґ Кай-шек з побуту в Злуч. Державах.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ПІТСФІЛД, МАСС.

Вибрати комітет для народніх справ.

Дня 15. серпня по Службі Божій зійшлись парохіяни до церковної салі на важні наради, на котрих Ілія Яремій забрав перший голос та сказав, що в теперішню війну ми, американські українці, повинні працювати всі спільно для добра нашого краю, як теж і для добра українського народу. Треба щоб українська справа була краще вияснена, де треба. Треба, як будуть вирішуватись долі народів, щоб і Україна була репрезентована українським народом. Ось тому є нашим обовязком поперти Дітройтський Комітет, котрий дав поклик для українського загалу. Наша громада, казав бесідник, таксамо повинна стати до помочи нашим браттям до здобуття вільної України.

Другий забрав голос гром. А. Маланчук, орґанізатор У. Н. Союзу, котрий таксамо сказав, що це є важна справа, та що цю справу українці повинні поперти якслід. І то як морально, так і фінансово. При кінці о. А. Борса сказав, що нам нема що багато над тою справою розводитись, бо вона ясна. Тому треба приступити до діл, бо кожний з нас відчуває однаково біль свого народу. Виберім комітет, казав о. Борса, а цей комітет нехай вирішить ті справи, які пекучо потрібні, а громада поможе фінансово. До Комітету зістали вибрані: о. А. Борса, Ілія Яремій, А. Маланчук, Мих. Дарчук і О. Яремій.

Щодо фінансів, то на початок присутні зложили $48.

О. Яремій.

ФОРТ ВИЛИЕМ, ОНТ., КАНАДА.

З гостини контрольора У. Н. Союзу.

До нашої місцевости загостив до свого брата на вакації д-р А. Т. Кібзей, що є головним контрольором У. Н. Союзу. Прибув з дружиною і донечкою. Хоч відбув далеку дорогу, бо прибув з Дітройту на відпочинок, то не минув, щоби не заінтересуватись розвоєм 441 відділу У. Н. Союзу, котрий рік тому тут зорґанізований і тепер нараховує 130 членів.

Користаючи з побуту д-ра Кібзея скликано в неділю дня 8. серпня вечером надзвичайні збори, на які запросили також і поважне число симпатиків У. Н. Союзу.

Д-р А. Т. Кібзей дав обширний виклад про Український Народний Союз як найбільшу українську народню інституцію не лиш в членстві, але також і в маєтку. Також наводив цифрами скільки добра зробив Батько Союз для свого членства і для української народньої справи. Грамоти У. Н. Союзу є найкращими для старших і дітей. Саме для малих дітей У. Н. Союз має тепер аж пять різних кляс обезпечення. Тому, казав д-р Кібзей, не чекати, а ставати членами У. Н. Союзу. І то ставати з нагоди 50-ліття цеї великої Української Родини, що зветься „Батько-Союз".

Члени дуже були заінтересовані отсим викладом. Також ставили питання, на котрі д-р Кібзей радо відповідав і усе ширше вияснював.

Голова відділу, п. С. Боровець, подякував д-рови А. Т. Кібзеєви за такі щирі та поучаючі слова, котрі напевно принесуть велику користь для нашої місцевости і для У. Н. Союзу.

Членки відділу приготовили чайне приняття для д-ра Кібзея і всіх тих, що були на зборах.

Опісля пані Е. Петранюк побажала д-рови А. Т. Кібзеєви і його родині найкращого побуту в Форт Вилйєм і щасливого повороту домів.

М. Лисий, секр.

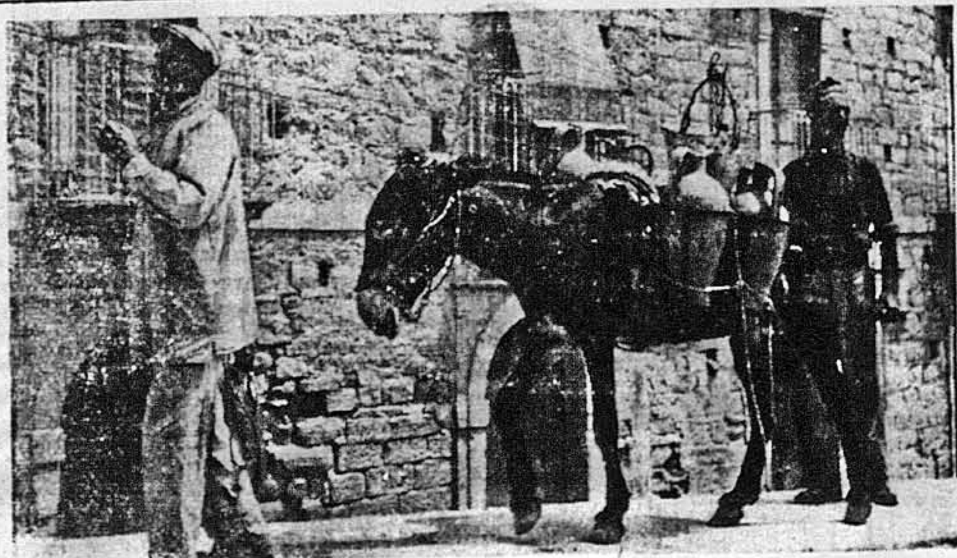
ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

М. Самборський, Ню Йорк. — Дуже дякуємо за ті численні витинки з ґазет, що їх надіслали. Цеї статті з серпня, що є з „Америка Ехо" ми не бачили, тому добре, що надіслали.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Збори Бр. св. Димитрія, від. 288, відбудуться в неділю, 22. серпня, в звичайнім місци, в годині 2. пополудні. По цих зборах наступні збори будуть відбуватись зараз по Сл. Божій, або в годині 12:30 пополудні. Уряд просить членів явитися на збори, бо є деякі важні справи до полагодження. — За уряд: Ю. Загвоцький, предс.; Д. Мушастий, кас.; А. Данилюк, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Бр. св. Йосафата, від. 217, дає до відома всім своїм місцевим і позамісцевим членам, що місячні збори відбудуться в неділю, 22. серпня, в годині 2. пополудні точно, в ґали парохіяльній. Обовязком є кожного члена бути на зборах, бо є важні справи до вирішення. Будемо приймати нових членів до Бр. і У. Н. Союзу, тож ви члени старайтесь привести нових кандидатів. — М. Яцула, предс.; П. Пасняк, кас.; А. Іванів, секр.

ЖИТТЯ СТАЄ НОРМАЛЬНИМ.—Як тільки німці забирались з сицилійських міст, життя зараз прибирало звичайний вид. Бачимо торговця винами, як розвозить на мулі вино своїм покупцям, а вино становить велику частину в харчуванню італійців.

В. Королів-Старий.

ФРАГМЕНТ СПОГАДІВ ПРО ТОБІЛЕВИЧА-САДОВСЬКОГО

(2)

Коли дивившися в музеях на портрети, зроблені великими майстрами минулих діб: Ван-Дейком, Веласкезом, Ленбахом, то що, то хоча ті люди, яких ці майстри колись малювали, й здаються вам дуже відмінними від тих, що до них призвичаілось ваше око, — однак ви почуваете насамперед, що ті зображення цілковито подібні до своїх колись живих оригіналів. Теж саме враження бувало незмінне й при слуханні оповідань чи при грі Миколи Садовського. Ви певні, що колиб вам довелося десь здибати ту особу, про яку вам розповідав чи яку „грав" Микола Садовський — то виб пізнали її відразу, ніколи перед тим не бачивши, по тім артистичнім образі, який вщепив у вашу уяву Садовський. Хто бачив Садовського — Городничого, Самрося, Бурлаку, Саву Чалого, Каминного Господаря, Возного і т. д., той не може приняти іншої інтерпретації цих постатей, бо всяке інше представлення їх видається фальшивим, хибним.

А до якої міри переконуючим було мистецтво Садовського — най скаже хоч цей приклад. Зима року 1918. Большевики облягли Україну. Директорія вже тратить під собою ґрунт. Не чула в собі сили, щоб дати відсіч загальній деморалізації, що мов огидний спруг, забірала своїми слизькими лапами все ідейне. На черговий „понеділок" до Е. Чикаленка набилося повно людей: кожен шукав тут ліпших гороскопів. За столом в глибині хати сидів голова Директорії — Винниченко й розкручував фантастичні ідеї про найліпші методи боротьби, котра матиме успіх лише в тім разі, „коли, мовляв, ми випередимо ворога найрадикальнішими соціялістичними гаслами й обіцянками". В унісон з Винниченком підспівував Андрій Ніковський, у котрого остаточні переконання змінялися денно стільки разів, скільки він того дня мав розмов. „Буржуї", себто наша національна голота, слабо сперечались, або сумно мовчала, не маючи надії в чомусь переконати „модних державних мужів", та не витримав, нарешті, Микола Садовський. Розправив вуса, підтяг білі чохли, що раз-у-раз висувались йому далеко зпід рукавів верхнього зодягу й виблискували величезними золотими ключами, яких він уживав замісць спинок — крякнув, мов по чарці й почав:

— Панове директори, отамани й полковники! Чиж добре ви говорите? Деж це видано, деж це чувано, щоб ворогові забігати, ворога наслідувати? Хіба ви не знаєте, що кацап, як тільки вбрався в чужу хату, зараз повісить на кілочок свої смердючі „варешки" й вже гукає: — Хаді, бабка, вон! Ето мая ізба! Не відіш, розве, — здєсь вісят маї варешкі?... пішов і пішов.

Був це запальний і блискучий експромпт-монольог з ненаписаної „ролі" політичного трибуна. Невільно, як в театрі, всі присутні гучно заплескали. Винниченко та його („на той вечір") однодумець — Ніковський були відразу збиті. Чиж треба багато розписувати, як захоплював і поривав своєю грою на сцені Микола Садовський і яку вагу для українського відродження мав його театр?

Але варто зазначити, що ту мистецьку правду Садовський здебільшого здобував з власної образотворчости. Якось у вагоні я чув кумедну суперечку двох містечкових жидів. Принагідно розповів ту сміховинку Микола Карповичеві, тогож таки вечора в іншому товаристві чув я, як ту саму пригоду вже розповідав Садовський. В його оповіданні не було ні тих деталів, ні тієї інтонації, що віддав йому я. Лишився тільки кістяк події з кількох комічних речень. За те вся пригода набрала такої барвистости й соковитости, оповідання було таким високим мистецьким твором, що слухачі, качаючись від сміху, бачили перед собою незрівняно виразніші, закінченіші й реальніші постаті від тих жидків, яких я ледве поверхово відбив у своїй памяті.

Безліч разів не я один був свідком таких випадків ніде незаписаної, переважно гумористичної творчости Садовського „екс імпровізо". І яка це велика втрата для нас — нації без гумористів!...

Микола Садовський перебув на сцені 51 рік. З малими перервами, й то вже наприкінці життя, він раз-у-раз був перед великою авдиторією (здебільшого — чужою, а часом то і явно ворожою). Театральний кон, на якому він прожив більш, як поза ним, був його стихією, фактично субстратом його реального життя. А що на сцені Содовський мусів раз-у-раз думати не лише про себе, а й про всю свою трупу, кожної хвилини був готовий ратувати ситуацію, коли успіхові загрожувала якась непередбаченість, — то призвичаївся бути винахідливим, в жадних несподіванках не бентежився, не тратив влади над собою, „не лякався". Правда, не лякався він ще й до вступу на сцену, бож ще юнаком офіційно признано його за „Щипкинського героя" в турецькій війні, й декоровано старшинським орденом „Георгія". Не боявся він і зустрічі з царем, коли його шеф — М. Л. Кропивницький і голосу не міг піднести, щоб відповісти на цареве запитання. Не боявся він ні царських сатрапів, що знущались над українським словом і театром, не злякався виступити з маніфестацією при похороні В. М. Лисенка. Сміливо летів поперед С. Петлюри при вході Директорії в Київ, коли чимало гомінких патріотів обачно чекали — „чия візьме гору". Не боявся він і большевиків.

А отже, був я свідком, коли Микола Садовський признався в переляку.

Сталось це за часів війни. Український Київський Клюб, що його історія складає цілий розділ в історії нашого відродження, ратуючись перед осатанілою реакцією, з ініціятиви М. И. Синицького перетворився на „шпиталь ч. 9". Цим захищено центральну фабрику мазепинства і дано їй можність продовжувати свою чинність, навіть — поширити її, взявши в свою орбіту цілком нові — селянські елементи, ранених вояків. „Палати" шпиталю були переповнені виключно вояками з українських земель. Зрозуміло, що і персонал був свій, і гоїли недужим не лише тіло, але й душу. Книжки, виклади, добре слово декляматорів та оповідачів часами перемішувалося з національними співами та музикою. Це мало офіційно-дозволену форму „розваг для ранених", в дійсностіж було добрим способом духової репатріяції українських „Іванів-непомнящих".

В тім часі завітав до Києва наш співак-артист світової слави — І. Алчевський. Шпитальний комітет запросив його заспівати перед раненими. Про цю „вояцьку розвагу" повідомлено „секретно" ближчих до клюбу людей. Також — і Миколу Садовського. Нема чого казати, що в клюбі не було де впасти яблукові. Алчевський співав із запалом. Не лише вояки, а й з нас багато були схвильовані. Пізніще почали ми прохати Садовського щось задеклямувати, в першу чергу — „Посланіе" й „Чигирин". Садовський, що не мав звичаю „ломаться", як це роблять провінціональні слави, — так рішучо відмовлявся, що ледви повелося його упросити. Нарешті заспівав народніх чумацьких пісень. Враження було потрясаюче, Алчевський запевняв, що це мабуть перший справдішній мистецький вечір в його артистичному житті. А Микола Садовський стояв блідий і схвильований, а потім заговорив „своїм голосом":

— Ну дивітьсяж, люди добрі! Сам не знаю, чого я так ізлякався! Турецьких бузувірів з багнетами не лякався, а перед своїми каліками в ліжках — спасував! — дивуючись сам собі, приймав тремтячою рукою шклянку з вдодою.

А тим часом, мабуть не був то страх, лише вища точка схвильовання, що, зрештою, було в Миколи Садовського явищем перманентним. Досить сказати, що скільки разів він відогравав ролю старого Нещадименка в драматичному етюді „Останній сніп", стільки ж разів реґулярно „вмивався" правдивими слізьми. По останньому акті „Сави Чалого", він повертав до своєї убіральні цілком розбитий. Його приязнь виявлялася бурхливо, його веселість, в яку він впадав так легко навіть при найтяжчій, гнітючій обставині, уміючи сказати влучний жарт, — так само була довершеною. Він умів щиро сміятись отим, відомим кожному з відтідувачів його театру, сміхом, яким сміється, аж присідае його Іван Карась в „Запорожці за Дунаєм", коли несподівано бачить перед собою „білого гарапа".

Але треба було з жарту перейти на сумну подію, — й вмить голос Миколи Садовського набирав звуку постного дзону, вся його постать ставала скуленою, а тяжкі зітхання з глибини серця свідчили про переживання важкого суму.

(Кінець буде).

ШУКАЮТЬ ЗА МІНАМИ. Ця сцена знята в Сан Стефано, в горах в Сицилії. Американські вояки розглядаються по терені, шукаючи за німецькими мінами. Це дуже небезпечне завдання, бо кожної хвилини можна наступити на міну, що вибухне. Треба отже ступати дуже осторожно. Ось так прочищується дорогу для переходу армії.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 97, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться 22. серпня в 2. год. в галі церковній, 47 Говп Еве. Просимо членів прийти на час на збори, щоби не сидіти довго і чекати на кожного члена. — В. Сметана, предс.; В. Бродський, секр.

ЙОНКЕРС, Н. Й. — Тов. Подільська Січ, від. 8, повідомляє, що надзвичайні збори відбудуться в неділю, 22. серпня, в годині 2. пополудні, в галі Укр. Гор. Клюбу, 13 Вашингтон ул. Просимо вирівнати свої належитости. — В. Комар, предс.; В. Мандзій, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. — Збори Тов. Запорозька Січ, від. 342, відбудуться в неділю, 22. серпня, в годині 2. пополудні, в галі церковній. Обовязково кожний член має заплатити свою належитість. — І. Маркович, секр.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 10. серпня 1943. року помер у 53. році життя

ІВАН ЩУМИЛА,

довголітний член відділу 50 У. Н. Союзу в Лорейн, О.

Покійний полишив у смутку жену Анну і два сини: Андрія і Семена. Походив із села Білинка мала, повіт Самбір, Західна Україна. В похороні, що відбувся 14. серпня, взяли участь члени відділу і родина з Ню Йорку, Пенсилвенії, Мішіган і Огайо.

В. Й. П.! М. Шемичик, секр.

Дня 10. серпня 1943. р. помер у 62. р. життя

ІВАН КОРНАФЕЛЬ,

довголітний член Тов. Українська Січ, від. 39. У. Н. Союзу в Сиракюз, Н. Й.

Покійний походив із села Душатина, пов. Ліско, Зах. Україна. До У. Н. Союзу вступив в 1915 році. Покійний лишив жену Марію і три сини, котрі служать при війську, і пять доньок та два внуки. Похорон відбувся з дому жалоби, 610 Otisco St., в пятницю, 13. серпня, з карпато-русскої правосл. церкви св. Михаїла. При участи членів Товариства тіло поховано на карпато-русскім православнім цвитарі св. Михаїла в Сиракюз, Н. Й. — В. Й. П.!

В. Осухівський, секр.

ТАРЗАН, ч. 821. Тайне потягнення.

Хоча Зіла борикалася завзято, її понесено до вязниці.

У вязничній кімнаті дика дівчина не переставала кричати: „Тарзане, приходи. Він убе вас усіх".

Тимчасом Малін забрав раненого хлопця до шпиталю.

Потім він поспішив темними вулицями міста до тайної кімнати в норі над водою.